Posudek oponenta bakalářské práce

Petr Horáček
***Džátaky: Legendární životopisy Gautamy Buddhy ve sbírce* Džátakatthavannana**

Tématem předložené bakalářské práce je pálijský soubor džátak zvaný *Džátakatthavannaná*. Po stručném „Úvodu" (s. 13–15) následuje pokus o vymezení žánru džátak („Džátaky v poli definic", s. 16–18), obecnější pojednání o buddhistických hagiografiích („Význam biografie v théravádovém buddhismu", s. 19–27) a hagiografiích specificky théravádových („Džátaky ‚kanonické' pro théravádiny", s. 28–32). Pod poněkud zavádějícím názvem „Variace mytických námětů džátak" (s. 33–53) se skrývá nejdelší a ústřední část celé práce. Krátký „Závěr" (s. 54) je následován seznamem použité literatury (s. 55–57) a přílohou, která obsahuje seznam zmíněných džátak v transliteraci i transkripci (s. 58–60).

Bodové hodnocení: celkem 23 (velmi dobře)

1/ Struktura argumentace: 5
Pro čtenáře, který by nebyl s tematikou předem obeznámen, je výklad často ne příliš snadno sledovatelný. Četné pasáže působí spíše jako výpisky z literatury – autor za sebou vrší výroky různých badatelů, aniž by celé téma nějak uvedl, řekl, proč tak činí, spojil jednotlivé výroky a něco z nich vyvodil. Lépe sledovatelné bývají popisné pasáže, problematičtější jsou ta místa, kde autor nesouhlasí s nějakým výkladem v sekundární literatuře. Zpravidla dostatečně nepředstaví argumentaci, proti níž se vyhrazuje, a ani jeho námitka není důkladně zdůvodněna. Práci bych navrhl členit jinak, ale to není zásadní problém. Otázka splnění cíle práce není snadno zhodnotitelná. V úvodu autor uvádí, že jedním z cílů práce je „poskytnout základní přehled o džátakách ve sbírce *Džátakatthavannana*", což pro takovýto typ práce není úplně šťastná volba. Jejím nutným důsledkem je, že jsou zde otevřena a naznačena rozličná zajímavá témata (zejm. kapitoly 5.1–4), ale jsou pojednána natolik stručně, že není možné jít do větší hloubky a lépe pochopit, oč v dané otázce skutečně jde. Jsem přesvědčen, že by bylo bývalo mnohem vhodnější celé téma práce podstatně zúžit na jedno až dvě z těchto podtémat a ty pojednat podrobněji. Takto celá práce poněkud klouže po povrchu a nevyužívá potenciál, který tento rozsáhlý text nabízí.

2/ Formální úroveň: 4
Práce především trpí neumělou stylistikou, takže se poměrně nesnadno čte. Dílo netvoří celek, ale rozpadá se do jednotlivých segmentů (nejčastěji na úrovni odstavců), které na sebe příliš nenavazují, takže ve výsledku pak i celá (pod)kapitola se rozpadá a čtenář rozhodně nemá pocit, že dílo vede odněkud někam, že něco sleduje, že se tu odvíjí souvislý výklad. Syntax bibliografických odkazů je zřejmá, ale ne vždy dodržovaná. Největším prohřeškem jsou chybné „citace z druhé ruky", které jsou snad bez výjimky všechny špatně. Podobně je povětšinou chybně užíván odkaz typu „zvláště na straně". Občas by čtenář očekával odkaz, kterého se mu nedostane, ale ještě častější je případ, že jsou podrobně dokládány jednotlivé věty a názory badatelů, přičemž tato shrnutí by se dala udělat mnohem ekonomičtěji a elegantněji. Výsledkem jsou pasáže přetížené poznámkami. Přepis z indických jazyků je koherentní a bezproblémový (jen nechápu důvody, které autora vedly ke zkrácení koncového *-a* v názvu sbírky *Džátakatthavannaná*, když jinde u sanskrtských a pálijských feminin toto dlouhé *-á* drží).

3/ Práce s prameny: 6
Autor prokazuje výbornou znalost celého textového korpusu *Džátakatthavannaná* a tuto obeznámenost s tímto rozsáhlým textem dokáže v práci náležitě využít (byť bych uvítal přesnější odkazy na jednotlivé džátaky, nejen jejich název a číslo). Dále je patrné, že dobře zná relevantní sekundární literaturu, tu ale neumí – jak už je výše řečeno – vhodně a elegantně používat a začlenit do své práce. Některá výtečná díla zůstala po mém soudu dostatečně nevytěžena (např. na knihu *Head, Eyes, Flesh and Blood* je jediný odkaz, přitom jde o klíčovou práci pro téma sebeoběti; je to proto, že ji autor nenastudoval, nebo proto, že tomuto tématu věnuje zhruba jen dvě stránky?).

4/ Vlastní přínos: 4
Vlastní autorův přínos je žel v důsledku jeho neumělého stylu psaní nesnadno odhalitelný. Čtenář ho může spíše tušit, než jasně vidět. Výše zmíněný přehršel citací ze sekundární literatury může působit dojmem pouhého mechanického kompilátu. Tento dojem je navíc podpořen i těmi místy, kde se autor chce nějak vyhradit vůči citovaným názorům, ale povětšinou se mu to příliš nedaří. Myslím si však, že autor ve skutečnosti má do celé problematiky velmi dobrý vhled, že je schopen svých vlastních postojů, jen z toho neumí patřičným způsobem – tedy akademicky standardním – vydat počet, takže předložený výsledek je značně zkreslující v jeho vlastní neprospěch.

5/ Obecný přesah práce: 4
Podobně jako v předchozím bodě je po mém soudu možný obecný přesah opět zastřen, a to v menší míře stylem psaní, v míře větší pak v příliš širokém záběru celé práce a v nemožnosti se konkrétním tématům věnovat podrobněji. Přitom autor hned na začátku tuto snahu deklaruje (např. chce na tomto materiálu zahlédnout „obecnější zákonitosti dynamiky mýtů"). A skutečností je, že dané téma – na rozdíl od řady jiných prací řešených na religionistice – má k obecným přesahům ohromný potenciál (již samotné téma hagiografií, k němuž existuje bohatá obecná literatura, je výsostná religionistická otázka). Tento potenciál však zůstává takřka nevyužit.

Několik dalších připomínek (výběrově k prvním čtyřem kapitolám)

– v abstraktu (s. 8) stojí, že sbírka *Džátakatthavannaná* je součástí pálijského kánonu; pokud je mi však známo, kanonický status má jen veršovaná část, nikoli komentářová próza
– v jakém smyslu autor užívá termín „narativ" – co pro něj znamená? (když i purány jsou narativ, s. 21)
– nemyslím, že je možné oddělit poselství džátak od učení (s. 13) a spatřovat v tom třetí odlišnou cestu zpřítomňování Buddhy; ostatně celá druhá polovina tohoto odstavce mi není zcela jasná
– otázky položené v prvním odstavci kapitoly 1.2 Metody náleží do kapitoly 1.1 Cíle práce
– džátaky jistě nemají „schopnost integrovat historický i strukturalistický pohled", tuto schopnost má možná autor
– většina pozn. 4 nepatří do poznámky, ale do hlavního textu, neboť popisuje metodu práce
– když autor konstatuje, že jeho hlavním sekundárním zdrojem je kniha Naomi Appleton, tak má přičinit odkaz a ne si tuto informaci schovat do další kapitoly (do pozn. 8)
– název kapitoly 2 „Džátaky v poli definic" je nevhodný, takřka nic se tu nedefinuje a chybí tu základní údaje k džátakám i k samotné sbírce *Džátakatthavannaná*; vše je uvedeno později
– první odstavec na s. 17 je zmatečný a nepřesný, standardní struktura džátak se dá přeci vyložit snadno a přehledně (džátaky mají čtyři části, nikoli tři, *paččuppannavatthu* se nepřipojuje k *atítavatthu*, nýbrž jej předchází)
– pozn. 14 opakuje informace z hlavního textu
– pozn. 16 se nevztahuje k řečené větě
– na s. 18 stojí proti sobě dva citované názory stran dokonalostí, co si ale myslí autor?
– s. 18: co je to „populární pojetí džátak"?
– s. 18: „můžeme argumentovat přesně opačně" – ale proti čemu opačně?
– s 18: co plyne z konstatování v poslední větě? („neměli bychom zapomínat...")
– s. 19, 1. odst.: typická ukázka nešikovné práce se sekundárními prameny (na osmi řádcích padne osm jmen badatelů a jejich názorů); podobně vypadá následující strana
– s 21: „na první pohled je však zřejmé..." – znamená tato formulace, že autor nesouhlasí s NA?; její názor ale není pořádně vyložen
– s. 22: první dva odstavce – typická ukázka nesouvisejících odstavců
– s. 23: uvedené „vzpomínání" bych rozhodně neoznačoval jako „nadlidskou schopnost", Buddha je přeci člověk a rozvzpomenutí si na předchozí zrození (*džátismarana*) je běžný prvek v indických příbězích různých lidí
– pozn. 49: první věta je zbytečná (již dříve byly názvy súter v páli, proč tedy až zde ono konstatování), druhá nepravdivá (hned první uvedený termín je v sanskrtu, nikoli v páli – *abhidžňá*, v proklamovaném páli by byl *abhiňňá*)
– s. 23: nerozumím, proč se vylučuje chápání džátak jako mýtů a jako soteriologických příběhů
– s. 24: nechápu, proč narativ předpokládá existenci specifického „já", není to tu vysvětleno
– s. 24: v čem spočívá „opačnost" Pennerova argumentu?
– s. 24 „nelze převést do narativu přímo" – co?
– s. 25: „džátaky nějakým způsobem propojují obě pravdy" – jakým?
– kap. 3.1.2: kapitola nepřináší odpověď na položenou otázku po spojitosti jednotlivých zrození (přinejmenším z hledisky nejvyšší pravdy)
– argumentu v pozn. 61 nerozumím, činí to někdo?, nebo je to jen rétorická figura, která je hned odmítnuta?
– pozn. 92: překlad „popis smyslu džátak" se mi nezdá vhodný, termín *vannaná* má v páli primárně jiný význam, než jeho sanskrtský zdroj, lépe by bylo „výklad, komentář, vysvětlení"
– pozn. 93 – Buddhagósovo autorství komentáře či jeho redakce není konsensuální názor v badatelské obci
– kap. 4.2.1 – proč tato kapitola? hned v abstraktu se dozvídáme, že autora otázka původu džátak nezajímá
– první dva odstavce této kapitoly jsou nepřehledné až nepochopitelné, v prvním jsou bez argumentů proti sobě postaveny dva odlišné názory na původ džátak, v druhém se najednou položí otázka „jak džátaky vnímali jejich posluchači", která s problémem původu nijak nesouvisí

Lubomír Ondračka